

Metsähallitus, Morenia
PL 81
90101 Oulu

Viite

Asia

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO TEERIHARJUN MAA-AINESTEN OTTAMISEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA

Metsähallituksen Morenia on toimittanut Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle Teeriharjun maa-ainesten ottamisen ympäristövaikutusten arviointiohjelman. Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus toimii arviointimenettelyssä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (YVA-laki) mukaisena yhteysviranomaisena. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (268/99) 6 §:n hankeluettelon kohdan 1 b mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan kiven, soran tai hiekan ottoon, kun louhinta- tai kaivualueen pinta-ala on yli 25 hehtaaria.

YHTEENVETO ARVIOINTIOHJELMASTA

Arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma niistä selvityksistä, joita ympäristövaikutusten arvioimiseksi on tarpeen tehdä sekä siitä, miten arviointimenettely järjestetään. Hankkeesta vastaava laatii arviointiohjelman.

Hankkeesta vastaava

Metsähallitus, Morenia
PL 81
90101 OULU

Hanke ja sen vaihtoehdot

Metsähallituksen Morenia suunnittelee yhteistyössä Kallion Murske Oy:n ja Korkiakoski Yrjö Ky:n kanssa maa-ainesten ottoa Sievin ja Reisjärven kunnissa Teeriharjun maa-ainesten ottoalueella. Voimassa olevia lupia on Teeriharjulle Morenialla ja Yrjö Korkeakoskella. Morenian maa-ainesten otto on

Käyntiosoite	Postiosoite	Puhelin	Telefaksi	Www-osoite
Isokatu 9, Oulu Kokkolan toimisto: Torikatu 40 B, Kokkola	PL 124, 90101 Oulu 67100 Kokkola	Vaihde (08) 3158 300 Vaihde (06) 3676 397	(08) 3158 305 (06) 3676 360	http://www.ymparisto.fi/ppo

perustunut maa-aineslupa nro 88 (voimassa 3.2.2008 saakka). Siihen on liittynyt väliaikainen lupa, joka umpeutui 31.12.2003. Luvan mukaan toimintaa ei saa missään vaiheessa ulottaa lähemmäksi kuin 4 m ylimmän havaitun pohjaveden vesipinnan yläpuolelle. Yrjö Korkiakosken nykyinen maa-ainesten ottolupa on voimassa 4.6.2013 saakka. Tämän luvan mukaan maa-ainesta ei saa ottaa 3 m lähempää ylintä pohjavesipintaa.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn alaisen alueen kokonaispinta-ala on noin 363 277 m². Maa-ainekset kaivetaan pyöräkuormaajilla. Kaivettu aines seulotaan ajamalla se murskaimen läpi. Seulottu aines kasataan alueelle, josta ainesta tarpeen mukaan kuljetetaan kuorma-autolla eteenpäin. Maa-aineksia käytetään lähialueiden yleisen ja metsätiestön rakentamiseen, peruskorjaukseen, kunnossapitoon sekä rakentamisen eri tarkoituksiin. Maa-ainesta kuljetetaan noin 100 km:n säteelle.

Vaihtoehdot

Nollavaihtoehto. 0-vaihtoehtona on toiminnan jatkaminen, kunnes nykyiset luvat päättyvät. Alueella tehtäisiin nykyisten lupien edellyttämät maisemointityöt.

Päävaihtoehdot

V₁-vaihtoehdossa maa-aineksia otettaisiin 3-4 m luonnontilaisen pohjavedenpinnan yläpuolelta.

V₂-vaihtoehdossa maa-aineksia hyödynnetään mukaan lukien pohjavedenpinnan alapuoliset varannot.

Arviointiohjelman mukaan maa-ainesten oton vaikutuksia arvioidaan pinta- ja pohjavesiin, maankäyttöön ja maisemaan, liikenteeseen, ihmiseen ja yhteiskuntaan sekä kasvillisuuteen, eläimiin ja suojelukohteisiin. Myös maa-ainesten ottamisen lopettamisen vaikutuksia arvioidaan. Eri vaihtoehtoja vertaillaan taulukossa, jossa on kielteiset, neutraalit ja myönteiset vaikutukset.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Kannanottoja ja lausuntoja toimitettiin yhteysviranomaiselle yhteensä yhdeksän (9) kappaletta. Seuraavassa tuodaan esiin lausunnoissa ja mielipiteissä esitetyt keskeisimmät näkökohdat.

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Pohjois-Pohjanmaan vielä vahvistamattomassa maakuntakaavassa alue on osoitettu maa-ainesten ottoalueeksi. Alue on katsottu maakunnallisen maa-aineshuollon kannalta tärkeäksi. Hanke edistää maakuntakaavan toteutumista. Kaavassa osoitettujen strategisten maa-ainalueiden varat tulisi hyödyntää täysimääräisesti, mikä vähentää tarvetta avata pieniä, ympäristövaikutuksiltaan vaikeammin hallittavia ottoalueita.

Maakuntakaavan suunnittelumääräyksen mukaan otto tulee sovittaa alueen ympäristöarvoihin, pohjavesivaroihin ja muihin käyttötarpeisiin. Maakuntakaavan perusteella huomioon otettavia asioita ovat ainakin pohjavesialue,

läheiset seudullinen virkistys- ja matkailukohde sekä viheryhteystarve (reitistöt), tieyhteys ja alueelle päättyvä historiallinen ratalinja. Suunnittelu- määräyksen mukaan maa-ainesten oton tarkoituksenmukaisesta etenemisestä ja jälkikäytöstä on huolehdittava yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Määräyksen tarkoituksena on varmistaa, ettei suunnittelu sirpaloidu yksittäishankkeisiin ja että tarkastelu ulottuu ajallisesti myös jälkikäyttöön.

On hyvä, että hankkeessa on mukana useita maanomistajia. On aihetta varmistaa, että suunnittelu kattaa mahdollisimman hyvin koko sen alueen, jonka voidaan pitkällä tähtäimellä ajatella tulevan maa-ainesten oton piiriin. Ottotehokkuudessa hanke selvästi sisältää riittävän vaihtoehtoasetelman.

Seutukaavan kumoamispäätös on vielä vahvistamatta, mutta seutukaavan merkinnät ovat pitkälti vastaavat kuin edellä kerrottu maakuntakaavan sisältö.

Reisjärven vesiosuuskunta pohjaa lausuntonsa Reisjärven Pesokankaan pohjavesialueen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä vuonna 1993 laadittuun suojelusuunnitelmaan. Suojelusuunnitelmassa on mm. kartoitettu alueen riskitekijät ja pohjavesien virtaussuunnat sekä selostettu maaperän rakennetta. Lisäksi suunnitelmassa on tehty toimenpide-ehdotuksia riskitekijöiden vähentämiseksi. Yhtenä alueen riskitekijänä pohjavesien suojelun kannalta on mainittu maa-ainesten ottaminen. Etäisyys Paavolanharjun pohjavesipumppaamolta maa-ainesten ottopaikalle on n. 4,5 km. Vesiosuuskunnalla on toisen vedenottoaikan varaus samalla pohjavesialueella n. 2 km:n päässä toimenpidealueelta. Nykyinen vedenottamo sijaitsee maa-ainesottoaikan kaukosuoja-alueella.

YVA –ohjelmassa luetellaan tekijöitä, jotka vaikuttavat haitallisesti pohjaveden laatuun. Vesiosuuskunnan lausunnossa todetaan, että Pesokankaalle laadittu suojelusuunnitelma tulee huomioida hankkeessa. Vesiosuuskunta toteaa, että pohjavedenpinnan alapuolista maa-aineksien ottoa tulee ehdottomasti välttää.

Sievin kunnan kunnanhallituksen hyväksymässä kunnan ympäristösihteerin kirjoittamassa lausunnossa todetaan, että V₂-vaihtoehdossa esitettyä soranottoa pohjaveden pinnan alapuolelta ei tulisi tehdä Sievi-Reisjärvi maantien (MT 760) lähialueella vaikka maalaji olisikin sopivaa. Ko. maantiellä kuljetetaan erilaisia kemikaaleja sekä poltto- ja voiteluaineita, jotka päästesään kosketukseen avonaisen pohjaveden kanssa muodostavat selkeän riskin pohjaveden laadulle. Tien ja ottamisalueen väliin tulee muutenkin jättää riittävän leveä suojavyöhyke, josta ei poisteta puustoa. Arviointiohjelmassa tulee erityisen tarkasti tutkia vedenalaisen maa-ainesten oton vaikutukset pohjaveden laatuun ja antoisuuteen, jotta puhtaan pohjaveden saanti turvataan myös tulevaisuudessa.

Lisäksi lausunnossa todetaan, että arviointiohjelmassa esitetystä soravarojen kokonaisvaltaisesta hyödyntämisestä ei voida katsoa olevan merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen maisemakuvaan, eikä se myöskään vaikeuta Maasydämen osayleiskaavan toteutumista tai alueen muuta virkistyskäyttöä. Näin siksi, koska alueella on jo ennen ko. YVA –selvitystä otettu runsaasti maa-aineksia yksittäisillä maa-ainesluvilla. Koska ottamisalue sijaitsee tärkeällä pohjavesialueella, tulee ottamisalueen jälkihoidossa noudattaa

Ympäristöministeriön oppaan (nro 85, 2001) mukaisesti vaativan tason jälkihoitotoimenpiteitä.

Vesikolmio Oy, joka on Kalajokilaakson talousvedenhankinnasta vastaava yhtiö toteaa, että yhtiöllä on Sievissä neljä vedenottamoita, joista kaksi on Isokankaan pohjavesialueella. Alue on Kalajokilaakson vedenhankinnalle korvaamaton. Isokankaan pohjavesialueelle on teetetty kunnostussuunnitelma, jossa on määritelty vedenottamoiden lähisuoja-alueilla olevien maa-ainesten ottoalueiden kunnostukset. Isokankaalta pumpattavan veden laatu on vähäisesti heikentynyt vedenottamoiden toiminta-aikana.

Vesikolmio Oy on aikaisemmin hyväksynyt kunnostussuunnitelman mukaisen maa-ainesten ottamisen riittävällä suojakerroksella Teeriharjun alueella. Yhtiö ei sallisi Isokankaanharjun tärkeällä pohjavesialueella pohjaveden alapuolista ottoa. Vesikolmio Oy hyväksyy ympäristövaikutusten arviointiohjelman, kun siihen lisätään kaikki muodostuma-alueen toiminnassa olevat vedenottamot ja selvitetään mahdollisen uuden vedenottamon sijainti. Lopuksi yhtiö huomauttaa, että pohjavesialueelta on saatavissa erittäin hyvälaatuista pohjavettä enemmän, kuin heidän voimassaolevat ottolupansa sallivat.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry toteaa alueella toimitun kolmen maa-aineslupan puitteissa. Kaksi luvista on voimassa vuosiin 2008 ja 2013. Alueen ottotoiminnan vallitsevan lupakäytännön mukaan pohjavettä suojaavan koskemattoman kerroksen on oltava vähintään 3 metriä paksu (määritelty Sievinharjun kunnostussuunnitelmassa). Liitteen 6.4 mukaan myönnettyissä luvissa olisi sovellettu ottotasoa +143.00. Kuitenkin liitteinä olevien muiden lupapäätösten ja karttamerkintöjen perusteella näyttää siltä, että pohjaveden suojelemiseksi määrättyä alinta ottotasoa ei ole noudatettu. Suurinta alitus on ollut Metsähallituksen alueella. Paikoin hiekkaa on kaivettu jopa 1-2 metriä liian syvältä. Ottoalue sijaitsee kuitenkin kokonaisuudessaan tärkeällä pohjavesialueella. Alueella vielä pitkään todennäköisesti jatkuvan ottotoiminnan ympäristövaikutusten kokonaistarkastelu ja päivittäminen sekä toiminnan pelisääntöjen selkeyttäminen ja yhtenäistäminen on erittäin tarpeellinen toimenpide luonnonsuojelupiirin mielestä. Tämän tehtävän tulee ympäristövaikutusten arviointimenettelyn täyttää.

Luonnonsuojelupiiri pohtii lausunnossaan selvitettävien vaihtoehtojen nimeämistä ja esilletuontia. 0-vaihtoehto tarkoittaa nykyisten lupien mukaista toimintaa ja päävaihtoehdot ottotoiminnan kasvattamista. YVA -lain asetuksen 11 pykälän mukaan arviointiohjelmassa esitetään hankkeen toteuttamismuutokset, joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta jättäminen. Kyseisessä tapauksessa 0-vaihtoehdon mukaisesti toimittaessa maa-ainesten otto jatkuu jopa vuoteen 2013 saakka. Vaihtoehto on siis tarpeellinen ja sillä on merkittäviä ympäristövaikutuksia ja riskejä pohjavedelle. Luonnonsuojelupiirin mukaan sanavalinnoilla ei pidä vaikuttaa hankkeesta saatavaan kuvaan eikä ohjata mielipiteitä. Nimitykset, 0-vaihtoehto ja päävaihtoehdot ovat johdattelevia eivätkä vastaa menettelyn henkeä. Selvitetävät vaihtoehdot, myös hankkeesta vastaavalle epämieluisat, on lausunnon mukaan kuvattava ja selvitettävä yhtäläisen asianmukaisesti ja tyhjentävästi.

Luonnonsuojelupiiri toteaa tyytymättömyytensä selvityksen melu-, pöly-, pohjavesi-, ja maisemavaikutusaluerajaukseen, sillä niiden vaikutusalueiden rajaaminen on merkittävä yhteneväisiksi. Pahimmin on alimitoitettu hankkeen kes-

keisimpien, eli pohjavesivaikutusten raja. Riski pohjavesien pilaantumisesta on kuitenkin suuri. Maa-aineksien ottotoiminnan pohjavesivaikutukset tulee arvioida ilman keinotekoisia rajauksia kokonaisuudessaan molempien tärkeiden pohjavesialueiden käyttökelpoisuuteen, laatuun ja riittävyteen. YVA -selostuksessa tulee myös tuoda esille Isokankaan ja Pesokankaan pohjavesialueiden merkittävyys lähialueiden vedensaannille. Riskejä, kuten öljyonnettomuuden tai tahallisen vahingonteon vaikutuksia, tulee myös selvittää. Luonnonsuojelupiirin mielestä tämä on tärkeää, sillä menettelyn tarkoituksena lienee saada riittävästi tietoa mahdollisuudesta ulottaa maa-ainesten otto pohjavesipinnan alapuolelle.

Luonnonsuojelupiirin mielestä alustava melun ja pölyn vaikutusalueiden raja-
aus vaikuttaa liian suppealta, sillä hankealue ulottuu pohjoisessa aivan Ahvenlammen luontopolun viereen (liite 9). Selostuksessa tulee arvioida, heikentääkö maa-ainesten otto luontopolun virkistysarvoa.

Luonnonsuojelupiiri huomauttaa, että ohjelmassa ei kuvata itse otto-alueen lajistoa. Kuitenkin on todennäköistä, että tältäkin ottoalueelta tavataan törmääskyjen pesimäyhdyskunta. Lisäksi, maa-ainesten otto aiheuttaa rajuja jälkiä maastoon, mutta jälkihoidolla haittoja voidaan lieventää. Kaivaminen kuitenkin luo joillekin lajeille sopivia elinympäristöjä ja pesimäpaikkoja, näiden lajien säilyminen tulee ottaa jälkihoidon suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon.

Luonnonsuojelupiirin mielestä selostuksessa tulee esittää arvio siitä, vaatii-ko hanke maa-ainesluvan ja vesilain mukaisen luvan lisäksi myös ympäristöluvan, esimerkiksi siinä tapauksessa, että maa-ainesten otto ulotetaan pohjavesipinnan alapuolelle. Ympäristönsuojelulain 8. ja 42. pykälien mukaan toiminnalle, josta aiheutuu tärkeän pohjavesialueen pilaantumista, ei voida myöntää ympäristölupaa. Niinikään Reisjärven kunnan ympäristölautakunnan Yrjö Korkiakoskelle myöntämässä luvassa viitataan myös ympäristönsuojelulakiin. Selostuksessa on myös tuotava esille maa-ainesten oton lupien myöntämisen nykylinja. Siinä on tarkasteltava mainituksessa valossa luvan saannin todennäköisyyttä ja lupaehtojen vaatimustasoa pohjavesipinnan alitukseen.

Lausunnossaan luonnonsuojelupiiri huomauttaa, että Sievinharjun kunnostussuunnitelma kattaa myös hankealueen. Suunnitelman mukaan maa-ainesten ottoalueilla on mm. jätettävä vähintään 3 m suojakerros ylimmän pohjavesipinnan päälle. Siitä syystä kaikissa myönnettyissä luvissa on ottotasoksi määritelty +143.00. Nostorajaa on noudatettu myös Oulun lääninhalituksen vuonna 1998 Metsähallitukselle myöntämässä luvassa. Ohjelman liitteiden mukaan alueen maa-ainesten oton luvitus ja valvonta on ollut epäjohtamuksesta eikä ole noudattanut suunnitelmaa. Väliaikaisluvassa (liite 6.5) Metsähallitus on itse määrittellyt ottamistasoksi +142.00, minkä viranomaisen on hyväksynyt. Yrjö Korkiakosken 28.2.2003 päivätyssä ottamissuunnitelmassa puolestaan ottotaso on 141.25 - 142.80. Ottotaso on määritelty vuoden 1992 lokakuun ylimmän pohjaveden pinnan tason mukaan. Reisjärven ympäristölautakunta on luvan myöntänyt hakemuksen mukaisena ja se on voimassa vuoteen 2013.

Selostuksessa on luonnonsuojelupiirin mukaan syytä käsitellä kunnostussuunnitelman merkitys ja asema sekä sen vaikutukset eri vaihtoehdoissa.

Lopuksi luonnonsuojelupiiri toteaa, että maa-aineslain mukaan aineksia ei saa ottaa siten, että siitä aiheutuu tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa. Lupapäätösten mukaan alalla vallitsee itsemääräämisoikeus, ilmoitusmenettely ja omavalvonta. Seurantasuunnitelmassa on kiinnitettävä erityistä huomiota pohjavesipinnan ylimmän tason ja sitä suojaavan kerroksen paksuuden ajantasaiseen ja riittävän kattavaan seurantaan.

Oulun lääninhallituksen Sosiaali- ja terveystieteiden osaston lausunnossa todetaan, että pohjaveden laadun lisäksi arvioinnissa tulee esittää maa-ainesten oton vaikutus pohjaveden virtausolosuhteisiin. Lisäksi arvioinnissa tulee esittää kaivuun aikaisiin ja jälkeisiin onnettomuusriskeihin (esim. kemikaalivuodot, ulkopuolisten aiheuttamat muut onnettomuudet) varautuminen ja niiden vaikutus eri vaihtoehdoissa. Huomiota on myös kiinnitettävä seikkaan, että Isokankaan ja Pesokankaan pohjavesiesiintymä on merkittävä paikallisena ja alueellisena talousvesilähteenä. Maa-ainesten oton riskit ja epävarmuustekijät hyvälaatuisena talousvetenä käytettävälle pohjavedelle tulee selvittää. Merkittävän talousvesilähteen saastumisriskien ennaltaehkäisyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota. Lääninhallitus pitää tärkeänä, että maa-ainesten ottoa tarkastellaan tärkeällä pohjavesialueella suunnitelmallisesti kokonaisuutena eikä vain yksittäisten erillisten lupahakemusten kautta. Vaikutuksissa tulee esittää koko harjualueelle tehdyt ottosuunnitelmat ja muut maankäyttösuunnitelmat (esim. pohjaveden suojelusuunnitelma ja siihen liittyvät aiemmat riskiarvioinnit).

Lausunnossa korostetaan, että tarkastelussa tulee kiinnittää huomiota maa-ainesten oton jälkihoito- ja maisemointitarpeisiin. Lisäksi ehdotetaan, että vaikutustarkastelussa arvioidaisiin jälkihoidon toteuttamistavoitteet ja toteutettavuus eri vaihtoehdoissa. Lopuksi lausunnossa huomautetaan, että yleisötilaisuuden lisäksi olisi lähialueen asukkaiden mielipiteitä alueen nykyisestä käytöstä esim. marjastukseen ja muuhun virkistäytymiseen pitänyt selvittää kyselyllä. Kyselystä saatua palautetta olisi voitu hyödyntää myös seurannassa sekä haitallisten vaikutusten vähentämiseen tähtäävissä toiminnoissa.

Kangaskylän Maaseutuseura ry huomauttaa, että koska maa-ainesten ottoalue sijaitsee Isokankaan ja Pesokankaan tärkeällä vedenottoalueella, YVA –ohjelmassa ei pitäisi lainkaan huomioida vaihtoehtoa, jossa kaivetaan pohjavedenpinnan alapuolista maa-ainesta. Lausunnossa viitataan Reisjärven kunnassa aikaisemmin tehtyihin maa-ainesselvityksiin, joiden mukaan ei ole normaalikäytännön mukaista ottaa maa-ainesta pohjavedenpinnan alapuolelta merkittävillä pohjavesialueilla.

Tiehallinnon Oulun tiepiirin lausunnossa todetaan, että hankkeessa tulisi tarkemmin arvioida hankkeen vaikutukset maantien 760 liikennemäärään. Mikäli huomattava liikennemäärän kasvu huonontaa tien liikenneturvallisuutta, tiepiirin mielestä maa-ainesten laajamittainen otto ei ole hyvä asia. Jos liikennemäärä kasvaa, on selvitetävä, ovatko nykyiset liittymäjärjestelyt riittäviä. Tiepiiri korostaa, että hankkeen melu- ja pölyvaikutukset lähiasutukselle sekä vaikutukset tieltä avautuvaan maisemaan täytyy arvioida jatkossa. Lisäksi on tärkeää ettei hanke huononna tiemaisemaa ko. hankealueen kohdalla enää nykyisestä.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Yhteysviranomaisena toimiva Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus kuulutti arviointiohjelman nähtävillä olosta. Arviointiohjelma ja kuulutus olivat nähtävillä 8.12.2003 – 16.1.2004 välisen ajan Sievin ja Reisjärven kunnanvirastoissa ja kirjastoissa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Kuulutus arviointiohjelman nähtävillä olosta julkaistiin Sanomalehti Keskipohjanmaassa.

Yhteysviranomaisen varasi lausunnonantomahdollisuuden arviointiohjelmasta Sievin ja Reisjärven kunnille, Pohjois-Pohjanmaan liitolle, Oulun lääninhallitukselle (sosiaali- ja terveysosasto), Tielaitoksen Oulun tiepiirille, Vesikolmio Oy:lle, Reisjärven vesiosuuskunnalle, Kangaskylän kyläyhdistykselle, Maasydämen Matkailulle ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirille.

Hankkeesta järjestettiin yleisötilaisuus 17.12.2003 Reisjärven Kangaskylän koululla. Tilaisuudessa olivat läsnä mm. Metsähallitus Morenian, Kallion Murske Oy:n, Reisjärven vesiosuuskunnan, Vesikolmio Oy:n, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ja PSV Maa ja Vesi Oy:n edustajat.

Yhteysviranomaisen toteaa, että arviointiohjelma sisältää pääpiirteittäin YVA-asetuksen 11 §:n edellyttämät seikat. Arviointiselostuksessa nämä seikat on esitettävä tarpeellisessa määrin tarkistettuina, kuten asetuksen 12 § edellyttää. Seuraavassa esitetään ympäristökeskuksen lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta YVA-asetuksen 11 §:n mukaisessa järjestyksessä.

1) Tiedot hankkeesta, sen tarkoituksesta, suunnitteluvaiheesta, sijainnista, maankäyttötarpeesta ja sen liittymisestä muihin hankkeisiin sekä hankkeesta vastaavasta.

Arviointiohjelmaan on merkitty vain yksi (lähin) vedenottamo (Kiiskilä III). Alueella olevat muutkin vedenottamot on tarpeen tuoda esiin ja ottaa vaikutusarvioinnissa huomioon. Sievinharju muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden, jolla on pohjaveden ottamistarvetta nyt ja tulevaisuudessa. Arviointiselostuksessa on tarkasteltava myös mahdollista tulevan pohjaveden oton laajentamistarvetta.

Ohjelmassa ei mainita Sievinharjun kunnostussuunnitelmaa ja Pesokankaan suojelusuunnitelmaa. Näiden suunnitelmien sisältö ja tavoite tulee täydentää arviointiselostukseen ja tuoda esiin mahdolliset ristiriidat ja yhteensovittamismahdollisuudet maa-ainesten ottamisen kanssa. On selvitettävä mitkä vaihtoehtoratkaisut ovat mahdollisia myös eri lakien mukaiset säännökset huomioon ottaen. Tätä yhteensovittamista edellyttää myös maakuntakaavan suunnittelumääräys, jonka mukaan maa-ainesten otto tulee sovittaa alueen ympäristöarvoihin, pohjavesivaroihin ja muihin käyttötarpeisiin (mm. läheiseen seudulliseen virkistys- ja matkailukohteeseen, viheryhteystarpeeseen/reitistöt, maantiehen ja historialliseen ratalinjaan).

Arviointiohjelmassa mainitaan Isokankaan sisältyminen valtakunnalliseen harjajensuojeluohjelmaan. Sen lisäksi Isokankaan länsiosa sisältyy valtakunnallisen harjutuskimpuksen kohteisiin (Suomen Akatemia 1978). Kohdera-

jaus käsittää Maansydän-järven itäpuolisen alueen. Tämä on tuotava arviointiselostuksessa esiin.

Arviointiselostuksessa on tarpeen kuvata verraten yksityiskohtaisesti so-
ranottotoimintaa. Vain näin lukijalle muodostuu riittävä käsitys hankkeesta,
sen eri vaihtoehtoista ja ympäristövaikutuksista sekä toimintaan liittyvistä
riskeistä. Selvitettäviä asioita ovat mm. ottamisen eteneminen, maa-
ainesten seulonta, tarvitaanko märkäseulontaa ja jos niin mistä siihen ote-
taan vesi, mahdollinen murskaus, varastoidaanko alueella poltto- tai muita
aineita, missä koneet tankataan, syntyykö toiminnasta jättekivimateriaalia ja
mihin se sijoitetaan sekä minne kuorittava pintamaa sijoitetaan.

2) Hankkeen toteuttamisvaihtoehdot, joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta jättäminen.

0-vaihtoehto käsittää nykyisten lainvoimaisten ottamislupien mukaisen maa-
ainesten oton. Esitettujen vaihtoehtojen suurin puute on maa-ainesten otto-
määrien puuttuminen. Valittujen vaihtoehtojen perustelu jää myös ohueksi.
Arviointiselostuksessa on välttämätöntä tuoda esiin kunkin vaihtoehdon mu-
kaiset maa-ainesten ottomäärät ja esitettävät ratkaisut tulee perustella hy-
vin.

3) Tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä.

Arviointiselostuksessa tulee kuvata maa-aineslain mukaista lupakäytäntöä
tärkeillä pohjavesialueilla. Asiaa valaisevaa tietoa on yleispiirteisesti kuvattu
ympäristöministeriön ympäristöoppaassa nro 85 vuodelta 2001. Sen lisäksi
on tarpeen valottaa vallinnutta lupakäytäntöä Sievinharjulla ja tärkeillä poh-
javesialueilla yleensä.

Vaikka maa-aineslain mukaisella ja ympäristöluvalla ei ole keskinäistä edel-
lytysuhdetta (so. luvat ovat rinnakkaisia ja niiden käsittelyjärjestys on va-
paa), päätösten tulisi olla yhteensovitetut. Käytännössä on suositeltavaa, et-
tä maa-aineslain mukainen lupa käsitellään ensin ja murskaamon ympäris-
töhaitat selvitetään jo maa-aineslain mukaisen lupaprosessin yhteydessä.
Mikäli alueella on tarkoitus murskata maa-aineksia, tulee ympäristöluvan
tarvetta käsitellä arviointiselostuksessa.

Pohjaveden alapuolinen otto tärkeillä pohjavesialueella edellyttää vesilain
mukaista lupaa.

4) Tiedot ympäristövaikutuksia koskevista laadituista ja suunnitelluista selvityksistä sekä aineiston hankinnassa ja arvioinnissa käytettävistä menetelmistä ja niihin liittyvistä oletuksista.

Vaikutukset pohjavesialueisiin ja kaivoihin. Vesikolmio Oy:llä on Isokankaan
pohjavesialueella kaksi vedenottamoa. Alue on yhtiön mukaan Kalajokilaak-
son vedenhankinnalle korvaamaton. Yhtiö katsoo lausunnossaan, ettei
maa-aineksia pitäisi ottaa tärkeillä pohjavesialueella pohjavedenpinnan
alapuolelta. Reisjärven vesiosuuskunta toteaa lausunnossaan, että etäisyys
Paavolanharjun pohjavesipumppaamolta maa-ainesten ottopaikalle on n.
4,5 km ja että toisen vedenottamon varaus on samalla pohjavesialueella n.

2 km:n päässä ottamisalueesta. Maa-ainesten ottamisalue sijaitsee nykyisen vedenottamon kaukosuojavyöhykkeellä.

Sievin kunta tuo lausunnossaan esiin, ettei soraa tulisi ottaa pohjavesipinnan alapuolelta Sievi-Reisjärvi -maantien lähialueella. Kunta viittaa mahdollisiin onnettomuuksiin maantiekuljetuksissa. Kangaskylän maaseutuseura ry tuo lausunnossaan esiin, ettei pitäisi lainkaan huomioida vaihtoehtoa, jossa kaivetaan pohjavedenpinnan alapuolista maa-ainesta.

Myös kaivoja koskevat tiedot on esitettävä arviointiselostuksessa varmennettuina. Hankkeen vaikutukset pohjavesiin ja niiden hyödyntämiseen on arviointimenettelyn keskeisimpiä selvitettäviä asioita.

Maisemavaikutukset. Maa-ainesten ottamisesta aiheutuu pysyviä maisemamuutoksia. Yhteysviranomaisen toteaa, että maisemavaikutusten arvioinnin tulee olla olennainen osana ympäristövaikutusten arviointia. Sievin kunta ja tielaitos edellyttävät lausunnoissaan jätettäväksi riittävä suojavyöhyke maantien ja ottamisalueen väliin. Yhteysviranomaisen pitää lähtökohtana, ettei maisemakuva heikkene nykyisestä. Maisemavaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös maa-ainesten oton etenemissuunnat ja minkälainen ratkaisu soveltuu eri hankevastaavien välisen maa-alueen (raja-alueen) lopputilanteeksi eri ympäristönäkökohdat huomioon ottaen.

Ottamisalue sijaitsee Reisjärven Keskikylän – Kangaskylän valtioneuvoston periaatepäätöksellään hyväksymän valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen läheisyydessä. Tämäkin seikka on otettava maisemavaikutusten arvioinnissa huomioon.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset. Hankkeen vaikutukset alueen asutukseen, matkailuun ja virkistyskäyttöön on selvitettävä. Arviointiohjelman nähtävillä olo ei ole tuonut palautetta matkailutaholta. Matkailuvaikutuksia onkin syytä tiedustella suoraan Maasydämen Matkailulta. Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arvioitaessa vuoropuhelu asukkaiden kanssa on erityisen tärkeää. Asukkaiden kokemukset saadaan parhaiten selville kyselytutkimuksella, varsinkin kun paikallista väestöä ei juuri ollut yleisötilaisuudessa. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten raja-alue on ulotettava niin laajalle kuin hankkeella näitä vaikutuksia on.

Pölyvaikutukset. Pölyvaikutusten kohdalla on arvioitava terveys- ja viihtyvyysvaikutukset sekä tuulen suunnan vaikutus pölyn liikkumiseen. Pölyvaikutukset on arvioitava kokonaisvaltaisesti huomioiden myös muutkin haitat kuin vaikutukset asutukseen. Vaikutusalue-rajauksen on oltava riittävän laaja. Keskeistä on haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksien tarkastelu.

Meluvaikutukset. Melua aiheutuu sekä tuotantoaikana että kuljetusten yhteydessä. Melun määrän lisäksi on arvioitava melun vaikutus ympäristöön. On tuotava esiin melun ajoittuminen vuorokauden ja vuodenaikojen mukaan. Haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksien pohdinta on tärkeää.

Liikennevaikutukset. Tiehallinto kiinnittää huomiota vaikutuksiin maantien 760 liikennemääriin. Mikäli liikennemäärä oleellisesti kasvaa, on selvitettävä, ovatko nykyiset liittymäjärjestelyt riittäviä.

Vaikutukset kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin. Arviointiohjelman mukaan Teeriharjasta lounaaseen sijaitsee valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö, Kangaskylän viljelymaisema. Alueella on vanhaa rakennuskantaa ja viljelymaisemaa. Lähin kiinteä muinaisjäännös on noin 1,5 km pohjoiseen. Arviointiselostuksessa on arvioitava vaikutuksia näihin kuten kulttuuriympäristöön muutenkin.

Vaikutukset hankealueen luonnonvarojen hyödyntämiseen. Maa-ainesten otto ja pohjaveden käyttö ovat alueen keskeisimmät hyödynnettävät luonnonvarat ja arviointimenettelyssä selvittettävät kohteet. Alueen luonnon ominaisuuksia käytetään sen lisäksi mm. virkistykseen ja matkailuun.

Vaikutukset kasvillisuuteen. Yhteysviranomaisen näkee tarpeelliseksi vielä tarkentaa kasvillisuuden ja toiminnan vaikutuspiirissä mahdollisesti olevien uhanalaisten ja muiden merkityksellisten lajien esiintymistietoja.

Vaikutukset eläimistöön. Eläinlajistotarkastelua on täsmennettävä arviointiohjelmassa mainitusta. Erityisesti on tuotava esiin pesiikö alueella törmäpääskyjä, jotka ovat erikoistuneet pesimään pystysuorissa hiekkatörmissä. Mikäli laji alueella pesii arviointiselostuksessa on tuotava esiin, onko pesimäyhdyksunta mahdollista säilyttää tulevaisuudessa.

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen. Yhteysviranomaisen näkee tarpeelliseksi, että arviointiselostuksessa tuodaan esiin kasvillisuus- ja eläimistö-tarkastelun lisäksi kokoava näkemys hankkeen vaikutuksista luonnon monimuotoisuuteen.

Riskit. Arviointiselostuksessa on tarpeen arvioida onnettomuusriskien luonne ja mahdollisuus sekä toimenpiteet niiden ehkäisemiseksi sekä millä tavalla eri vaihtoehdot eroavat tässä suhteessa.

Vaikutusten seuranta sekä jälkihoito ja -käyttö. Vaikutusten seuranta ja ottamisalueen jälkikäyttö ovat oleellinen osa ottamistoiminnan suunnittelua ja maa-ainesten ottamisen ja pohjaveden käytön yhteensovittamista.

5) ehdotus tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta.

Arviointiohjelmassa kuvattu hankkeen vaikutusalueen alustava rajaus on yleispiirteinen: sama rajaus on merkitty kattamaan kaikki vaikutukset. Arviointiselostuksessa on tarkennettava rajausta niin, että pohjavesi-, maisema-, melu-, pöly- ja muiden vaikutusten laajuus ja luonne tarkentuu.

6) Suunnitelma arviointimenettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestämisestä.

Tiedot on esitetty arviointiohjelmassa. Yleisötilaisuudessa oli kohtuullinen määrä osallistujia. Paikalla oli kuitenkin vähän alueen asukkaita. Arviointiohjelmassa saadun palautteen joukossa ei juuri ole asukkaiden näkökulmaa. Arviointiselostukseen tulisi kuitenkin saada myös paikallisen väestön näkemys hankkeeseen. Asukkaille suunnattava suora kysely antaa parhaiten valoa tähän.

7) Arvio hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikatauluista sekä arvio selvitysten ja arviointiselostuksen valmistumisajankohdasta.

Tiedot on esitetty arviointiohjelmassa. Ohjelmassa esitetty arviointimenettelyn aikataulu vaikuttaa kiireiseltä.

Johtopäätökset

Arviointiselostuksessa on kuvattava tarkasti mm. hankkeen sijoittuminen pohjavesialueelle, pohjavesialueiden rajaukset, pohjaveden tasot ja virtaus-suunnat, nykyiset ja mahdolliset tulevat pohjavedenottamot suojavyöhykkeineen sekä maa-ainesten oton ja pohjaveden määrän ja laadun turvaamisnäkökohtien yhteensovittamismahdollisuudet ja tärkeästä pohjavesialueesta tulevat rajoitteet ja velvoitteet maa-ainesten otolle. Hankkeen elinkaareen liittyvät näkökohdat ovat arvioinnissa tärkeitä: ympäristövaikutuksia aiheutuu myös maa-ainesten ottamistoiminnan päätyttyä. Ympäristövaikutusten arviointi onkin tehtävä hankkeen koko elinkaaren ajalta lausunnossa mainittuihin seikkoihin. Erityisesti vaikutukset maisemaan ja pohjaveteen jatkuvat ottamistoiminnan päätyttyä.

Yhteysviranomaisen lausunnosta tiedottaminen

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus lähettää yhteysviranomaisen lausunnon sekä kopiot arviointiohjelmasta annetuista lausunnoista hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset lausunnot säilytetään ja arkistoidaan Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään tiedoksi lausunnonantajille ja mielipiteen esittäjille. Lausunto on nähtävillä myös Sievin ja Reisjärven kunnanvirastoissa, kirjastoissa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa.

Luonnonsuojelupäällikkö

Eero Kaakinen

Ylitarkastaja

Tuukka Pahtamaa

Suoritemaksu 4240 €

Tiedoksi Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus
Reisjärven kunta
Sievin kunta
Reisjärven kunnan kirjasto
Reisjärven kunnan ilmoitustaulun hoitaja
Sievin kunnan kirjasto
Sievin kunnan ilmoitustaulun hoitaja

Kallion Murske Oy
Korkiakoski Yrjö Ky
Reisjärven vesiosuuskunta
Vesikolmio Oy
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Oulun lääninhallitus, sosiaali- ja terveystoimisto
Tielaitos, Oulun tiepiiri
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry
Kangaskylän Maaseutuseura ry
Maasydämen Matkailu
PPO, Jaako

Maksun määräytyminen ja maksua koskeva muutoksenhaku

Maksu määräytyy ympäristöministeriön asetuksessa (1415/2001) olevan alueellisen ympäristökeskuksen maksullisia suoritteita koskevan maksutaulukon mukaisesti. Maksuvelvollinen, joka katsoo, että lausunnosta perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ympäristökeskukselta kuuden kuukauden kuluessa tämän lausunnon antamispäivästä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite, vaatimus maksun muuttamiseksi sekä oikaisuvaatimuksen perustelut.

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän tai oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite. Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määräämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen postiosoite on PL 124, 90101 OULU ja käyntiosoite Isokatu 9, Oulu